

ههستی ئیستیکی

عەلی رەزا

بەرباردانی جوانی دزیوی شتەکان دەگەریتەوه بو ئادەمیزاد خۆی، جۆری هەلسوکەوتکردنی لەگەڵ بابەتە کە و هەلۆتستی تاییبەتی خۆی بەرامبەر. لێرەوه هونەرماند زۆر جار بابەتی ناشیرین و دزیویش دەکات بە بابەتی هونەرە کە و لە پۆتەتی جوانیدا دادەپێژیت. لێرەدا بەرەنگاری کۆمەڵیک پرسیار دەبینەوه. ئەویش ئەمانەن ئایا شاعیر بۆ شیعەر دادەنێ؟ تۆ بۆ خۆتێندەوهی شاد دەبیت؟ ههستی ئیستیکی چیه؟ چۆن پەیدا بوو؟ ئەم بانگەوازه گەرمه چیه؟ بۆچی هەز دەکەین گۆلیکی جوان لێ بکەینەوه و بە دەستیهوهی بگرین؟ ئەو پالنهەر، یان ئەو هیزه بۆ ئەو جۆره پراوانه پامان دەکشیت پیتی دەگوتریت جوانی، یان ههستی ئیستیکی.

ههستی ئیستیکی ئادەمیزاد لە پرۆسیسی ئیشکردندا دروست بوو، مەبەستمان ئیشکردنی ئادەمیزادە بۆ پیکهتێنان و دروستکردنی مەتریال لە پیتناو دا بینکردنی ئاتاجەکانی ژیانیدا. ئەوێ راسستی بیت، خۆشی ئیستاتیکی خۆی و (گۆتی مۆسیقا) و (چاوی فۆرم ناسی). کە شان بەشانی دەروژن، لە رێپهوی کاردا بە ماوهیهکی درێژ بەر لەوهی وەکو شیوهیهکی تاییبەتی چالاکای ئینسانی پەیدا بێ. بە دەرکەوتن پەرییان سەندوو، جیابوونەوهی ئادەمیزاد لە جیهانی گیاندارانی دیکە، تەنیا ئەوکاتە پیک هات کە مەرۆڤ خوی دا بەکاری کۆمەکی هەر لەمەشهوه (ههستکردن بە جوانی) لەلای ئەو دروست بوو، چونکە لە رێپهوی دروستکردنی هەلومەرجی ماتریالیدا بۆ بوون و ژیانی، لە بارکردن و ئینسانی کردنی سروشت دا. لەبەر بەربلاوکردنی چوارچێوهکانی ژیانداو گۆرینی فۆرمەکانی ژیانی کۆمەڵایهتیدا مەرۆڤ بۆ خۆی زیاتر دەبێ بە ئینسان و خاسیهتە ئینسانەکانی پەره پێدەدات بە مانایهکی تر پێوهندی ئادەمیزاد لە رێگهی ئیش کردنهوه لەگەڵ توخمی خۆی داو، لەگەڵ جۆراوجۆریکی بێ ئەژماره له شت و مهکی ههستی ماتریالیدا، بووه هۆی ئەوهی هەر پینج ههست فیزیولوژییهکانی و بنه ما بیارییهکانی تیر بکات و لەباریان بکات، تەنیا لەم رێپهوه توانی. (ههستی ئیستیکی) دروست بکات، ئەم خاسیهت و روخساره

جوانی سروشت و هونەرە. جوانی سروشت وەکو لەشی ئادەمیزاد و دیهەنەکانی سروشت و گیانلەبەر و شتەکانە. تاد. بوونیککی بابەتیان ههیه و کاردهکەنه سەر ئادەمیزاد، کاریک کە دەشیت لەگەڵ ئەو کارتیکردنە مۆسیقا بەراورد بکریت. وشە، یان شیعەر ههیهتی، دەشیت پرۆسیسی گەیانندی شیعری بههۆی ئەو شتانهشهوه روویدات، بەلام ئیمه ناتوانین جوانی سروشتی وەکو (چەمکیکی میژوویی) بە دەست بپین و لێی بکۆلینەوه لە مەیدانی هونەردا نەبیت. جوانی سروشت ئەگەرچی بوونیککی بابەتی ههیه، ئەوا تەنیا لە مەرۆڤهوه را، واتە لە رێپهوی پێوهندی مەرۆڤ لەگەڵ سروشتیدا، بە دەرهکەویت و خۆی ئاشکرا دەکات و روخساری فۆرمی دیاری وەردهگریت خۆی ئاشکرا دەکات کە لە ئاکامی پێوهندی ئادەمیزاد لەگەڵ سروشتدا بە دیار دەکەون، یان لە دایک دەبن، لە هونەردا رەنگ دەدەنەوه بە مانایهکی تر

وهكو فله سوهو فېك خوښی له نېوان ماترياليزم و
 نايدياليزمدا هله سوهو وړو له تاكامدا پتر به لای
 نايدياليزم شكانديهوه و باوه وړی هېنا به بوونی ته و
 خوايهی نابزوی و هممو شتی دهبزوینی (*)
 لای ته فلانون، نايديال برتیه به له جوانی خوځی له
 خویدا، له نمونه به کی نه مرو وینه به کی په تی له دهره وهی
 عه قلی ناده میزاد و دهرک پیکردنیدا، به لام نايديال لای
 نه رستو په مزیکه به ستراره ته وه به بیری ناده میزاد و
 بابه ته کی، له ناو دهر و نماندا جیگیر بووه و هیچ
 نايديالیک که له سهرووی ناده میزاد و له سهرووی هم
 جیهانه وه، هممو شتی له خو ماندا شار دراوه،
 ناده میزاد هیچ شتیکی پیوست و به که لک ناخاوتیت
 له پیناو جوانیدا نه بخت، به لام هم جوانیه له گه ل عه قلی
 ناده میزاددا (یه کیک) ه.

جوانی لای ته فلانون له (نايديال) له جیهانی
 ناماتريالیدایه، به لام نه رستو به دواي مه رجه بابه تیه کانی
 زانیندا گه را نه ک له جیهانی ته و دیوی ناسینی
 هه سته یوه، به لکو له واقعدها که دهری داوه، نه رستو
 جوانی به خاصیه تیک داده نخت که به واقعی له شته کاند
 هیه زیاد له مهش چند پتوانه یه ک بو نه و جوانیه دیاری
 دهکاو وهکو سیستم و هاورپژیهی و روونی و جوانترین
 دهر برینی جوانی له گیانله به رانا به تابه تی له ناده میزاد
 به دی دهر کړ، ناده میزاد به هارمونی فورمه کی و هاورپژی
 نه ندامه کانی خوځی له خویدا دهر برینی جوانیه و
 نمونه یه کی سهره کی به بوونی، که واته جوانی لای نه رستو
 نه و شته یه که بابه تی مولهق بخت، ته و او بخت و سنورپکی
 دیاریکراوی هه بخت و پارچه کانی به یه که وه به سترانه وه و
 به رپکی، یه ک به دواي یه کدا بخت، سهرچاوهی خوځی
 نیستیتیک لای ته فلانون گه یشتنه جیهانی نايديال و
 به ده سته یینانی له زه تی روه یی، لای نه رستو له
 به ده سته یینانی زانین دروست ده بخت، ناره زوو بوونی
 مرؤقه. له زانین که پالی پتوه ده نخت بو لاساییکردنه وه و
 به ره هم هینانی کاری هونه ری و له کاتیکدا ته فلانون
 خرؤشی نیستیتیک به ویردانی دهر و پشته یه وه
 ده به سته وه، لای نه رستو حه قیقته تیک له خو یه وه
 وه ستابوو.

هر لم رووه وه (هیگل) ده لای: ده بخت بو لیکولینه وهی
 جوانی له سهره تا که یه وه ده ست پخت بکه یین که جوانی
 نايديا، یان (حه قیقته تیک هه مووی) ای دانینین، چونکه
 ته نیا هم ریگه یه بومان ده لوپتی که بیر له زور ته نگ و
 چه له مهی دور ده که یینه وه که زور بابه ته کانی جوانی و
 به ریلای رواله ته کانی چ له سهروشت چ له هونه ردا په پیدا
 ده کن. جوانی سهروشتی نییه، به لکو جوانی هونه ریبه له
 رووی بابه تیه وه، هیگل جوانی سهروشت ده داته دواوه،

تابه تی و بابه خانه ی نیمه ناومان ناون (نیستیتیک)
 ده بخت بهر له بوونی ناده میزاد و سهره خو له وه هه بوون،
 بهر له وهی مرؤقت فیری ته وه بیت تیمان بگات و
 پتوانه یه کی کومه لایه تییان به سه ردا به پینی و ناویان
 بخت و به هوشیارانه و به نه نقه ست له پیناوی تامانجیک
 کومه لایه تی دیاریکراوه دا دروستیان بکاته وه، جوانی
 سهروشت به شتیه یه کی تابه تی سهره خو له بهر له
 ناده میزاد هه بووه - سهروشت سهرچاوه یه کی نه زه لی
 جوانیه له مکر و کوزم (گه روون) و مایکروکوزمدا.
 ناده میزاد له سهروشتا سیمیتیه کی زور جوانی هه یه.

لیردها ته فلانون جوانی له بوته ی فه زایی نايديالیدا
 داده پرت و له ره هه ندیک ده ویت ته ویش پتی ده و تریت
 ره هه ندی نايديال. لیردها ده که وینه نیوان دوو مانا و دوو
 وشه ی جیا، نایا ته و او که ری به کترن؟ یان جوانی
 جه سته یی و نايديالیش روه که یه تی؟ لیردها دهر باره ی
 نايدياو جوانی، یان روونتر بلتین نايديای جوانی دوو
 جوړه هه لویتست هه یه.

۱- هه لویتستی بابه تی: نايديای جوانی ده گه رپته وه بو
 سهروشت، یا بو بیریک له سهرووی تیگه یشتنی
 مرؤقه وه یه. به پتی بیرورای خاوه نانی هم هه لویتسته،
 جوانی سیفه تیک لکاو به شته وه (جوانه کانه وه یه) و
 تییاندا چه سپ بووه و بلا بووه ته وه. به بخت گویدانه بوونی
 عه قلیک که هم جوانیه درک پخت بکات، یان چه شه ی
 لی وهر بگریت، واتا جوانی بوونیک بابه تی سهره خو یه
 و پتوه ندی به میشکه وه نییه که دهر کی پخت بکات، به لکو
 له دهره وهی میشکدا بوونی خوځی ده سه لمیتیت. به جوړیک
 که شایه نی ده سکاری کردن و گوړین نییه.
 نايديالیسته کان و هه ندی له ماتريالیسته کان له م
 هه لویتسته دا به شدارن. نايديالیسته کان له سهرووی
 هه موویانه وه ته فلانون و هیگل جوانی ده گه رپتنه وه بو
 بوونیک مولهق، یان نايديایه کی مولهق که له
 سهرووی بیر کردنه وهی ناده میزاد وه ده و سته ی، به لام
 ماتريالیسته کان جوانی وه ک سیفه تیک ماتريالی
 شته کان و بابه ته کان له یه ک ده ده نه وه.

۲- هه لویتستی خودی، به پتی هم هه لویتسته ش
 بریاردانی جوانی ده گه رپته وه بو عه قلی ناده میزاد، واته
 جوانی جوځی بوونی نییه، به لام لیکدانه وهی عه قلی
 مرؤقه که هم خاصیه ته به شته کان ده دات، - پروانه کانتیزم
 راستی بیت هه و لدان بو گه یشتن به (چیه تی جوانی) یه
 (هسته ی نیستاتیک) به جیا راست نیین - به و اتایه کی
 دی بو لیکدانه وهی جوانی پیوسته نیمه سهروشتی
 پتوه ندی نیستیتیک مرؤقت له گه ل شته کاند تیکه یین.

نه رستو له تیوری جوانی ته فلانون ده کولیتته وه و
 له ولایه نه وه ره خنه له فله سه فه نايدياله کی دهر کړ، به لام

چونکه به بچوونی ته و کار داهینانیکي خوئی ناده میزاده و جوانی ته نیا له و شتانه دا هه یه که ناده میزاد دروستیان دهکات و به ته و او ته به ستر او ته و به چالاکي کومه لایه تی مرؤفه وه.

جوانی له هونه ردا داهینانی رۆحه، ئافه ریده ی هوشیاریه و به ره می نازادیه، دیاره هر شتیکیش به ره می رۆح بیت روخساری ته و ورده گریته و له سروشت بالا تر ده بیت، به لام هیگل بو دیار بکردنی جوړی پیوه ندی ئیستیتیکي ناده میزاد به واقیعه وه بوچوونیکي ئایدیالی ده گریته بهر. به لای ته وه (دهر پینی هونه ریبانه ی واقیع) چالاکیه کی چهن تاییه تییه و جیا یه له پراتیک و چالاکي تیوړی. هیگل ده لئ: چالاکي هونه ری جیا یه له چالاکیه کانی دیکه ی ناده میزاد له وه دا که بابه ته که ی له جوار چیوه ی نازادیه کی ته و او دا داده نئ له کاتیکي جوړه چالاکیه کانی تر هه ول ده دن سوو دیک به ده ست بین ته مهش به ره و دو وه شانیان ده بات، چالاکي هونه ری جیا وازه له وه دا که گرنگی به بابه ته کان ده دات له پینا و خو یاندا و بهس، هیچ مه به ستنیکي نییه ته و بابه ته بگوړی به ئایدیا، یان به چه مکی گشتی، که وه هری بیرو که ی جوانی ته وه یه که ده بی بابه تیکي هه ست ئامیزیت، هر قو ناغی له قو ناغه کانی رۆح وه کو خانه واده، ته خلاقیه ت، ده ولت قو ناغی کن له قو ناغه کانی فیکر، فیکریش له باز نه ی ئیستادا پی ده لئین (نمونه ی بالا) نمونه ی بالا ته وینه بابه تییه ی بیرو که یه که تیایدا به ریگه ی هه سستی ده رک به وه ده رکیت (که بیرو که یه نه ک له ذاتی خو ی، به لکو وه ک چون له دنیای هه ستنیدا جیلوه ددا، ته م پرسیاره که خو ی قوت ده کات وه ئیستاکه ته وه یه که ئایا چون بیرو که یا ره های ده توانی له بابه تی هه سستی ناده میزادا جیلوه بدات؟ پیویسته له سهر مرؤف ته و راقیه بگه ری تیتته وه بو وینه ی هه سته نی که له فیکر بشدا جیلوه ده دات پاشانیش یه که م وینه ی جوانی سروشته.

سروشت بیرو که یه له کو تاییدا له بهر ته وه ی بیرو که لیره بیرو که یه کی پالاوته یه، واته بیرو که نییه له خودی خو ی، به لکو بیرو که یه که له نیوه ندی ده رکي هه سته نیدا شار دراوه ته وه، به م جوړه سروشتیش جوانیه. هیگل پی وایه ته وه و هونه ر مو حاکاتی واقیع ناکهن، به لکو واقیع ده که نه جی مه به سستی دروستکردنی جوانی.

(هیگل) له هه لسه نگانندی هه لسه فه ی (کانت) دا ده لئ [کانت نوخته ی سهره تاکه ی پیشکه ش کرد. بو تیگه یشتنیکي راستی، هه مو ته و شتانه ی جوان له سروشته دا]. کانت ده ور تیکي گه وره شی هه یه له پیکه ی تانی تیوړه کانی جوانی له لای فیخته و شیلینگ و هیگل به تاییه تی.

ئیسیتیتیکای کانت به نوخته ی وه رگه رانیکي گرنگ داده نئ له په ره سه ندنی گشتی بیری ئیستیتیکیدا، ته م هه لسه فه یه کومه لیک مه سه له ی به رته ی هینا یه پیش، گرینگ تر بیان مه سه له ی چییه تی جوانی و سروشته که ی بو، ئیستاتیکا به شیکي گرنگه هه لسه فه ی کانت و ناکوکیه کی قولیشی گرته خو ی، ئیستیتیکای بوړو وازی ناسراوه به (کانتنیزی می نو ی). له نیوه ی دو وه می سه ده ی نو زده یه م دا گرنگی دا وه به دیار خستنی لایه نی میتافیزیکي ئیستیتیکای کانت خو ی دا وه. هه روه ها کانت وه کو پالیشتی روانگه ی فو رمالیستی له هونه ردا ته نانه ت وه کو دامه زیننه ری تیوړی بو هونه ر نیشان دا وه هه لسه فه ی جوانی کانت له گه ل په ره سه ندنی ژبانی کومه لایه تی و هونه ری سه رده م په ره ی سه ندوه، کانت دوو کتیبی گرنگی له باره ی ئیستیتیکای نووسیوه یه که م [تیبینی له باره ی هه ستر کن دن به مهن و جوانی] و ته م کتیه روویکی رو شکاری ده گرتته خو ی بو به ستنه وه ی هونه ر به گيروگرتی ژبانی کومه لایه تی، به لام کتیبی دو وه م [ره خنه ی به هره ی دا وه ری کن دن] که له چوار به رگا بلاوی کردوته وه کتیبیکي مه نه جی تره و هه موو ده سته که وه کانی ئیستیتیکای ته لمانی له نیو سه ده ی هه ژده یه م دا گرتوته خو ی، سه ره تاکه ی میتافیزیکیه کانی کانت کار تیکي سل بیان کردوته سه ر بوچوونه کانی له [شیکر دنه وه ی جوانی] دا. ئیستیتیکای کان له م قو ناغه دا ناسینیکي دیاری هه یه که بریتیه له جیا کردنه وه یه کی توند له نیوان (زاین و ره وشت) دا کانت جیهانی [هه سستی] سروشت به مه بدانی مه له که ی زاین داده نئ و ناوی ده نئ [عه قلی په تی] یان [عه قلی تیوړی] به رامهر ته م جیهانه، جیهانیکي دی داده نئ که جیهانی ته و دیوی هه سته و له و دیو سنووری زاینندا بوونی هه یه، نازادیه، ته م جیهانه ش مه بدانی مه له که ی ناره زوه که کانت ناوی ده نئ [عه قلی پراکتیکي] و بو به ستنه وه ی ته م دوو لایه نه به یه که وه کانت ته وه در ده بری که له نیوان به هره ی زاین و به هره ی ناره زوودا [هه ستر کن دن به خو شی هه یه] که واته [پیوه ندی نیوان عه قلی تیوړی- عه قلی رووت] و [عه قلی پراکتیکي] پیوه ندی [به هره ی دا وه ریکر دنه] دا وه ریکر دن هه ستر کن دن به خو شی، یان به ناخو شی، هونه ریش سه ر به و به هره یه یه، به هره ی دؤزبنه وه ی تیگه یشتنی گشتی له تاییه تیدا، ته م دا برینه ی کانت له نیوان به هره کانی زاینندا بوو به هزی دار شتنی ئیستیتیکای له چه ند قالبیکي تاییه تیدا نریک بووه له وه ی ئیستیتیکای له تیوړی زاین و هونه ر له شیوه کانی زاینی کومه لایه تی دو ور خاته وه کاریگه ری له سه ر جیهان که م بکاته وه هه ر له م جیا کردنه وه گشتیه ته و ته نجامه ی که له زه تی جوانی به خودی سه ر نچده ره وه.

نەك بە بابەتەو.

(چونكە ئەگەر لەزەتەكە بەسترا بایەو بە بابەتەكەو، ئەوا ئەوساكە دەبوو ئەو بابەتە بزانن ئەمەش.. نابێ.. بۆ؟ چونكە مەیدانی عەقل تییۆری دەگرتەو) بەم جۆرە رەوتی فۆرمالیستی بەسەر فەلسەفەى جوانی ئەو سەردەمەیدا زال بوو. ئامانجداری جوانی بابەت لەلای كانت تەنیا لەو دەدايه [ویناندنی بابەتەكە یەكسەر بەستراو تەو بە هەستی خۆشییەو] ئەم ئامانجەش لە بابەتەكەو پەیدا نابێ، بەلكو لە خودی سەرنجدەرەو.

كانت لێرەدا ئەو پرپارە دەدا كە جوانی خۆی لە خۆیدا، هیچ كەلكی نییە، بەلام كۆمەڵ ئەو كەلكەى پێ دەبەخشێ، مادام ئادەمیزاد گیانلەبەرێكى كۆمەڵایەتییه و ئەوا زەوق (چەشە) وەكو بەهرەى حوكمدانی شتەكان ئەركیكى كۆمەڵایەتی پراتیکی هەیه... بەمە مەودای ئەو مەمان دەبێ كە سۆزو هەستی خۆمان بەخەلكی بگەیهنن و مەیلی زگماکی بۆ تێكەڵبوون لەگەڵ خەلكی دابین بگەین، خۆ ئەگەر كەسێك لەناو دوورگە بەكدا بژبا بایە كەسى تیدا نەبایە، ئەوا یەك تۆز بەخەیاڵیدا نایە كە كۆخەكەى ئارایشت بداو روالەتەكە پرازیتیتهو، یان تەنیا لەبەر دابینکردنی خۆشەویستی و جوانی لەلای خۆی گول و رەیحانەى لێ پروینی، كەواتە ئەگەر بوونی ئادەمیزاد لەناو كۆمەڵدا نەبوایە، بیری جوانکردن و پازاندنەو هیشی لەلای دروست نەدەبوو، كەس بەتەمای ئەو نەبوو كە خۆی بكاتە مرۆقیكى نمونەیی و دیار لە ناو خەلكی دیکەدا گەلێ كەس هەن لەو حالانەدا كە تەنیا دەبن، هیچ هەست بە جوانی ناكەن، بەلام هەركە دەچنە ناو كۆرۆ كۆمەڵانەو لەزەتێكى گەورە لەو دەبن كە هەست و سۆزی ئەوان شل بگەن. بە پێشكەوتنی شارستانییهت واتە بە پێشكەوتنی جۆری پێوەندیەكانی كۆمەڵایەتی ئادەمیزاد توانی نرخ و بایەخ بۆ رەنگ و بۆیە و گول و گەوهر و قاقله جندۆكەو پەرى بالنده و بیچمەكانی دیکە جوانی زیاد بكات ئەگەر كۆمەڵ ئەو نەرخانەى بۆ زیاد نەكردبایە، ئەوا هیچ بایەخێكىیان نەدەبوو. بە پێشكەوتنی پتری شارستانییهت. بە بایەخدانی مرۆف بەفۆرمە جوانەكان، خۆی لە خۆیدا بوو بە بایەخێكى ئادەمیزادی پێشكەوتوو. خەلك و ایان لێهات لەزەت لە گۆرینەو هەست و سۆزە ئیستیتیکییه ناسكەكانیان لە بارەى ئەو بابەتانەى ئیستیتیکییهو لە تاقیکردنەو كانی ژیا نایاندا تووشیان دیت، وەرگرن. گەرچی ئەو لەزەتەى مرۆف لەو بابەتانە بەدەستی دینێ خۆی لە خۆیدا بێ بایەخ و گرنگییهكى ئەوتۆی نییە، ئەوا ئەو بیری دەتوانێ لە بارەى بەخەلكی تری بگەیهنن، دەبێتە هۆی ئەو بایەخێكى بۆ ئەو لەزەتە ئیستیتیکییه زیاد بكات.. كەواتە مەیلی

كۆمەڵایەتی و امان لێ دەكات بایەخێكى پراتیکی، یان سوودێكى ئەزمونی بدەینە پال جوانی، ئەگەر مرۆقیك تامەرزۆی جوانی سروشت بێ، ئەوا ئەو جوانییە لە هیچ بەرهەمیكى سیفەتی لاساییكردنەو دەدا، بەدی ناكات، واتە دەبێ لە لێخوردبوونەو هەى جوانی سروشتدا ئەو تێگەیشتنەمان هەبێت كە سروشت خۆی دروستكەرى ئەو جوانییە جگە لەمەش جوانی سروشتی ئەو خاسیتەى هەیه كە جوانی سیفەتی نییەتی..

بەلام بەلای [كروچێ] ئەو شتەى كە لە سروشتدا جوانە مانای ئەو نییە كە لە هونەرشیدا جوان بێت. هەروەها شتێ كە لە سروشتدا دزێو بێت، مانای ئەو نییە كە لە هونەردا ناشێ جوان بێت، جوانی لای ئەو دەرپرنیكى سەرکەوتوو، بەلام دزێوی دەرپرنیكى سەرکەوتوو، جوانییەكانی پێشكەش دەكا دزێوی جۆراوجۆری.. ئەو راستی بێ هەموو دەرپرنیك وەكو دەرپرن جوانە، دەرپرنەكە سەرکەوتوو نەبوو بە دەرپرن نازمێردی.

(كروچێ) بەرپەرچی ئەو لەزەت پەرورانە دەداتەو كە دەلێن شتی جوان ئەو هیه كە خۆشی و لەزەت بۆ چاو و گوێ و هەستە بالاکان دروست دەكا. (كروچێ) دەلێ: ئاشكرایە كە حەقیقەتی پێشت بە (ئیمپیریشنەكان) نابەستێ چونكە ئەگەر وابوایە ئەوا دەبوو لە دەرەو هەى كسارى هونەرشیدا هەبوایە.. دەبوو لە كساتی گواستنەو هیشیدا بۆ كاری هونەرى هەر بەجوان مابایەو و لە لایەكى دیکەشەو جوانی دزێوی بەپیتی زەق و مەزاجی كەسان دەگۆزا. ئەو هەى لەبەرچاوی كەسێك جوان خۆی نواند، لەبەر چاوی كەسێكى دی وەكو شتیكى بلخ و دزێو خۆ نیشان دەدا.

جگە لەمەش ئەگەر جوانی لە مەتریال و كەرسەتە خواوەكاندا بوایە ئەوا زمان دەرەقەتی نەدەهات و وێنەكانی ئیستیتیکی سەدەیهكى بەسەر پەیدا بوونی هونەردا پێ نەدەچوو، كە لەبەریان دەبێ. ئەگەر بەم پیتی بوایە، دەبوو وشەى جوان هەر بەجوانی مابایەو و لە شویتێكى تاییه تیدا دابنرابایە و وشەى دزێویش هەروەها، بەلام مەسەلەكە بەم چەشنە نییە، دەشی وشەیهك لە كاریكى هونەرشیدا جوان و خاوەن هیزی دەرپرن بێت، بەلام لە كاریكى تردا ناشرین بێت، چونكە كاری هونەرى ئەم خاسیتانە بە بەش و پارچەكانی دەبەخشیت، لە دەرەو هەى كاری هونەرشیدا بابەتی جوان و دەنگ و وشەى شیعرى و مۆسیقی بوونی نییە ماتریال و وشەو دەنگ تەنیا ئەوكاتە لە كاری هونەرشیدا دەنۆتندرتن كە دەتوانن ئەم خاسیتانە بەدەست بێنن، خۆ ئەگەر جوانی بەو شتانه بیهستینهو كە لە دەرەو هەى كاری هونەرشیدا هەن، ئەوا ناچار دەبین كە بەشیو هیهكى ناراستەوخۆ

جوانی به بایه‌خی ره‌وشتییه‌وه بیه‌ستیینه‌وه. من له جیهانی ربالیستا ناتوانم هیچ کاری به‌جوان دابنیم که به‌پیچه‌وانه‌ی بایه‌خی ره‌وشتییه‌کانی خومه‌وه بیت، نه‌گهر جوانی هونه‌ریش به‌جوانی واقیعه‌وه گری‌دهین، نه‌وا ده‌بی ههر نه‌و پی‌ودانگه به‌کاریتین، لی‌ره‌وه تووشی هه‌له‌یه‌کی گه‌وره ده‌بین، چونکه هونه‌ر خوی ناتوانی به به‌دیته‌نانی هیچ که‌ل‌تیک یا له‌زه‌تیک دی‌اری‌کراوه‌وه، بیه‌ستیینه‌وه تینوویتی شکانندن و هه‌وای پاک هه‌لمژین هونه‌ر نییه، هونه‌ر جو‌رتیکه له زانینی زه‌ین روونی، کاریکی سروشتی نییه.

ده‌شی له رووی ره‌وشتییه‌وه گوزارشت له کاریکی باش، یان خراب بکات، به‌لام وینه هونه‌ریکه وه‌کو وینه. ناشی ستایش، یان زهمی بکریت خو نه‌گهر بتوانین بلتین: چوار گوشه ره‌وشتی باش ده‌رده‌پریت سی گوشه ره‌وشتی خراب ده‌رده‌پریت نه‌وا نه‌و ساته ده‌شتوانین که حوکم به‌سه‌ر [فرنشیکا]ی [دانتی] دا بدهین و بلتین به‌پیچه‌وانه‌ی ره‌وشته‌وه ره‌فتار ده‌کات، یان بلتین [کوردالیا]ی [شکسپیر] به‌تنگ ره‌وشته‌وه دیت، به‌لام نه‌مانه وه‌ک نوته‌ی مؤسیقی وه‌هان و له‌ه‌رکی هونه‌ری به‌ولاهه نییانه و تا‌تیس‌تا هیچ یاسایه‌ک ده‌رنه‌چوه که حوکمی خنکانندن، یان چه‌پس‌کردن به‌سه‌ر وینه‌ی هونه‌ریدا بدات..

جوانیناسی سۆقیه‌تی [ف. د. کوندرا‌نی‌کو] له شیک‌کردنه‌وه‌کانیدا له باره‌ی جوان و خاسیتی شته‌کانه‌وه ده‌گاهه نه‌و نه‌جامه‌ی که [نه‌شتی جوان و سه‌ریه‌خو هه‌یه و نه‌هه‌ست پی‌کردنی جوانی تاییه‌تیش هه‌یه..] هه‌موو شت و دی‌ارده‌یه‌کی دی‌اری‌کراو، ته‌نانه‌ت ئایدیاو هه‌ست و نه‌ستییش و موعان‌تیش که به‌هوی کرداری مه‌رجی ره‌نگدانه‌وه‌ی یه‌که‌م و دووه‌مه‌وه دناس‌رتینه‌وه ده‌توانین پی‌وه‌ندی جوانی په‌یدا بکه‌ین و په‌ی‌داده‌که‌ن، هیچ ناسینتیکی جوانی په‌تی نینه‌و هیچ نام‌رازیکی تاییه‌تیش بو نه‌م ناسینه نییه که هه‌ندی که‌س هه‌یان‌بی و هه‌ندی که‌سی دی‌نا. هه‌رچی ئاده‌میزاد ده‌یزانی و درکی پی‌ده‌کا به‌هه‌سته‌وه‌ری و بی‌رکردنه‌وه‌وه ده‌یزانیت و، نه‌وشته‌وه‌ی ده‌بان‌زانیت له روانگه‌ی پی‌داو‌یستی ئاتاجه‌ کومه‌لایه‌تییه‌کانیه‌وه هه‌لیان ده‌سه‌نگینتی و نرخیان بو دادنه‌تی و پی‌وه‌ندی و هه‌لو‌یستی نه‌و له‌گه‌ل نه‌و شتانه‌دا به‌گویره‌ی نه‌و پی‌داو‌یستی و ئاتاجانه‌ی ده‌گو‌ریت. هیچ چالاکیه‌کی په‌تی بوونی نییه، مرۆف هه‌میشه به‌شپه‌یه‌کی پراکتیکی داهیتان و هه‌لسوکه‌وت ده‌کات و ده‌توانی به‌ره‌می کار و داهیتانه‌کانی له هه‌ر مه‌یدان‌تیک له مه‌یدانی چالاکیه‌کانیدا، له زۆر روانگه‌ی جیا‌وازه‌وه هه‌لسه‌نگیندری و هه‌لسه‌نگانندن و نرخان‌دنی ئیستی‌تیکی له ئاکامی [کوندرا‌نی‌کو] دا نه‌م شتانه

تیده‌گه‌ین:

۱- له لایه‌ن بابه‌تییه‌وه هیچ شتیکی تاییه‌تی نییه که له‌خویه‌وه جوان بیت.

۲- له لایه‌ن خوییه‌وه هیچ زانینیکی تاییه‌تی جوانی نییه هیچ نام‌رازیکی تاییه‌تیش نییه وه‌کو به‌هه‌ریه‌کی هه‌ستی یان زه‌ین- روونی- که هه‌ندی هه‌یان بی و بتوانن جوانی درک پی‌بکه‌ن.

۳- هه‌ر شتی ئاده‌میزاد له رتی هه‌سته‌کانیه‌وه درکی پی‌بکات بو‌ی هه‌یه پی‌وه‌ندی جوانی له‌لای دروست بکات.

۴- جو‌ری نه‌و پی‌وه‌ندییه و راده‌ی کارت‌تیکردنی له که‌س‌تیک و خولقاندنی هه‌ست و نه‌ستی جیا‌جیا له‌لای به‌سه‌راوه‌ته‌وه به‌ راده‌ی توانستی شت و بابه‌ته‌کان له دابین‌کردنی پی‌داو‌یستی ئاتاجه کومه‌لایه‌تییه‌کانی نه‌و که‌سه‌ی سه‌رنج‌مان لی‌ده‌دات.

۵- هه‌ز ده‌که‌ین خالیکی تری پی‌ویستییش بخه‌ینه سه‌ر نه‌و چوار خالانه‌ی سه‌ره‌وه که له ئاکامه‌که‌ی [کوندرا‌نی‌کو] وه‌رمان گرتن: نه‌ویش ئاستی هوشیاری ره‌وشتییه‌ی و راده‌ی شاره‌زایی و تاق‌یک‌کردنه‌وه‌کانی مرۆقی تاکه، به‌تاییه‌تی له مه‌یدانی هونه‌ردا، چونکه هونه‌ر له‌پیش هه‌موو شتی‌کدا پی‌ویستی به‌ ئاستیکی دی‌اری‌کراوی ره‌وشتییه‌ی و شاره‌زایی هه‌یه بو‌ تیگه‌یشتن و هه‌لسه‌نگان‌دنی، واته نه‌مه‌ش تار‌پاده‌یه‌کی زۆر جو‌ری پی‌وه‌ندی ئیستی‌تیکا دی‌اری ده‌کات.

ئینجا دوای نه‌مه [کوندرا‌نی‌کو] به‌شپه‌یه‌کی هیتن و زه‌ره‌کانه هاوک‌بشه‌که، چاره‌سه‌ر ده‌کات. واته هاوک‌بشه‌ی پی‌وه‌ندی نیوان جوانی [وه‌کو خاسیه‌تی تاییه‌تی] و خود [وه‌کو حاله‌تیکی هوشیاری مرۆقیه‌تی] که نه‌وه‌ی راستی بیت نه‌و شته‌ی پی‌ی ده‌لین: جوان، یان سیفه‌ته‌که خوی، هیچ شتی نییه، نه‌م پی‌وه‌ندییه نه‌بیت.

سه‌ر‌چاره‌کان:

- ۱- گو‌قاری کاروان ژماره، ۱۲۵، ل. ۱۰۰.
- ۲- فه‌لسه‌فه‌ی جوانی و هونه‌ر [که‌مال مه‌مه‌ند] ۱۹۷۹.
- ۳- مبادی علم الجمال [ویت بارکر].